

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балабақшада балалардың ойындар арқылы танымдық қабілетін дамыту жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ
27.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/173892/>**Сейтжапбарова Салтанат Сейдахметқызы****Лауазымы: тәрбиеші****Шымкент қаласы.****№35 “Сәуле” бөбекжай- бақшасы**

Кіріспе: Балабақшада балалардың танымдық қабілеттерін дамытуда ойындардың ерекше маңызы бар. Ойын — бұл баланың ой-санасын, дүниетанымын, әлеуметтік және эмоциялық дағдыларын қалыптастырудың тиімді құралы. Әсіресе, баланың алғашқы даму кезеңінде ойын арқылы алған білімдері оның әрі қарайғы өмірінде үлкен рөл атқарады. Балабақшадағы ойындар балалардың зейінін, логикалық ойлау қабілетін, шығармашылық қиялын дамытуға көмектеседі, сондай-ақ өзіне деген сенімділігін арттырады.

1. Ойынның танымдық дамуға ықпалы

Балалар үшін ойын — бұл әлемді танудың басты әдісі. Олар ойын арқылы жаңа ұғымдар мен түсініктерді меңгереді, басқа балалармен қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастырады. Ойынның басты ерекшелігі — оның баланың қызығушылығын оята отырып, оқу процесін жеңілдетуі. Бұл әдіс баланың қабылдау, ойлау, есте сақтау, тілдік даму сияқты қабілеттерін бір уақытта дамыта алады.

2. Логикалық ойындар арқылы танымдық қабілетті дамыту

Логикалық ойындар — балалардың ақыл-ойын дамытуға көмектесетін маңызды құрал. Балабақшада қолданылатын логикалық ойындар балаларға ойлау қабілетін, назарын шоғырландыруды, қиындықтарды шешу дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді. Мысалы:

- **Пазлдар мен конструкторлар** — бұл ойындар баланың кеңістіктік және

логикалық ойлауын дамытады. Балалар бөлшектерді біріктіре отырып, әртүрлі нысандарды жинақтап, құрылымдарды қалыптастырады. Осы процессте олар ұсақ моториканы да дамытады.

- **Шаршы мен тікбұрышты формадағы ойындар** — балалардың әртүрлі геометриялық пішіндерді тануына және оларды дұрыс орналастыру қабілетін арттырады.
- **Жұмбақтар мен ребустар** — балаларды абстрактылы ойлауға, проблеманы шешуге үйретеді, өздерінің ойларын жинақтап, нақты жауаптарға жетуге бағыттайды.

3. Рөлдік ойындар арқылы әлеуметтік және танымдық қабілеттерді дамыту

Рөлдік ойындар — балалардың өмірлік дағдыларын меңгеруі үшін өте маңызды. Бұл ойындарда балалар түрлі әлеуметтік рөлдерді атқара отырып, өзара қарым-қатынас жасайды, эмоциялық дағдыларын жетілдіреді, моральдық құндылықтар мен нормаларды түсінеді. Мысалы:

- **Дәрігер, мұғалім, сатушы болып ойнау** — балаларға түрлі кәсіптер туралы түсінік қалыптастырып, өмірлік тәжірибелерін арттырады. Олар өздерінің рөлдерін ойнау арқылы түрлі жағдайларда өздерін қалай ұстау керек екендігін үйренеді.
- **Отбасылық рөлдер** — балалар өздерінің отбасы мүшелерінің рөлін орындау арқылы отбасылық қатынастарды, жауапкершілікті сезінеді.

Осылайша, рөлдік ойындар арқылы балалар өздерінің шығармашылық әлеуетін ашады, тіл байлығын дамытады және әлеуметтік байланыстарды орнатуға дағдыланады.

4. Табиғатқа шығу және зерттеу ойындары

Балабақшада балаларды табиғатпен таныстыру арқылы да олардың танымдық қабілеттерін дамытуға болады. Табиғаттағы әртүрлі құбылыстарды зерттеу балалардың қызығушылығын арттырып, оларды зерттеушілікке баулиды. Балалар табиғатқа шыққанда, олар өсімдіктерді, жануарларды бақылап, өз көзқарастарын білдіре отырып, қоршаған орта туралы жаңа ақпарат алады.

- **Табиғатты зерттеу** — ағаштарды, гүлдерді, жәндіктерді бақылау, олардың өмір циклдерін талқылау.
- **Экологиялық ойындар** — «қоқысты сұрыптау», «қоршаған ортаға қамқор болу» сияқты ойындар экологиялық жауапкершілікті сезінуге көмектеседі.

Бұл ойындар баланың сезімдеріне әсер етіп, табиғатпен байланысын күшейтеді, ал бұл өз кезегінде баланың қоршаған әлемді тануына мүмкіндік береді.

5. Қолданбалы өнер арқылы шығармашылық ойлау

Шығармашылық ойындар балаларға өздерін шығармашылық тұрғыдан көрсетуге мүмкіндік береді. Балабақшада қолданбалы өнер ойындары балалардың зейінін, қиялын дамытуға ықпал етеді. Сурет салу, мүсін жасау, қолөнер жұмыстарымен айналысу — бұл ойындар балаларға ойлау қабілетін шыңдауға, түстерді, пішіндерді тануға, өз ойын ұсынуға мүмкіндік береді.

- **Сурет салу және мүсіндеу** — балалар өз идеяларын қағазға түсіру арқылы әлемді өз көзқарастарымен қабылдайды.
- **Қолөнер жасау** — түстер мен материалдарды дұрыс таңдау арқылы шығармашылық қабілеттері дамиды.

Шығармашылық ойындар баланың өзін-өзі тануына, өзіндік пікір қалыптастыруына, өз ойын білдіруге үйретеді.

6. Кітаптар мен ертегілер арқылы танымдық дағдыларды дамыту

Кітаптар мен ертегілер балалардың әлемді тануына, тілін байытуға және ақыл-ойын дамытуға ықпал етеді. Балабақшада балаларға түрлі жанрдағы шығармаларды оқып, олардың мазмұнын талқылау — бұл баланың шығармашылық ойлауын, сөздік қорын, тыңдау дағдыларын жетілдіреді. Ертегілер мен әңгімелер балалардың моральдық құндылықтарын қалыптастырып, фантазиясын ұштайды.

- **Ертегілерді талқылау** — балалар ертегілердің оқиғаларын талқылап, олардың мазмұнын мен идеяларын түсінеді. Бұл олардың логикалық ойлауын, пайымдау қабілетін дамытады.
- **Сөздік ойындар** — әртүрлі сөздер мен ұғымдарды пайдалана отырып, балалардың сөздік қорын арттыруға көмектеседі.

7. Музыкалық ойындар арқылы танымдық дамуды қолдау

Музыкалық ойындар — балалардың эмоциялық әлемін кеңейтіп, музыкалық тыңдау қабілетін дамытады. Балалар әндер айтқанда немесе музыкалық аспаптарда ойнағанда олардың зейінін, есту қабілетін дамытатын дағдылар қалыптасады.

- **Ән айту** — балаларға музыкалық әуендер мен ырғақтар арқылы өз эмоцияларына сәйкес реакция білдіруді үйретеді.
- **Танымдық музыкалық ойындар** — балалар музыкалық аспаптармен танысып, олардың дыбыстарын ажыратады, музыканың ритмін сезінеді.

Қорытынды

Балабақшада ойындар арқылы балалардың танымдық қабілеттерін дамыту — олардың дүниетанымын кеңейтіп, логикалық ойлау, шығармашылық қиял мен әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Ойындардың әртүрлі түрлері — логикалық, рөлдік, шығармашылық, табиғатқа байланысты, музыкалық — баланың танымдық және тұлғалық дамуын барынша қолдап, оның қоршаған әлемді қалай түсінетінін, қандай дағдыларға ие болатынын анықтайды. Балабақшадағы ойын арқылы балалар өздеріне сенімді болып, өмірге деген қызығушылықтарын арттырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. **Белопольская Н.Л. Методики исследования познавательных процессов у детей 4-6 лет.**
2. **Құсаинов А.Қ. «Баланың дамуы» Алматы. Рауан, 2000**
3. **Интернет желісі**

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.